

(Фајненшел Тајмс, 24.6.2010)

Немачка је углавном била у самој сржи европских интеграција. Њени државници су обично тврдили да Немачка нема независну спољну политику, него једино Европску политику. После пада Берлинског зида, њене вође су схватиле да је уједињење Немачке могуће једино у контексту уједињене Европе, и били су вољни да поднесу и неке жртве како би обезбедили да Европа то прихвати. Немачка би тако доприносила [Европи] нешто више него остали, а узимала нешто мање, и тако олакшавала споразумевање.

Ти дани су прошли. Евро је у кризи, а Немачка је главни протагонист. Немци се више не осећају тако богати, па ни не желе да наставе да служе остатку Европе као дубок џеп. Ова промена држања је разумљива, али она је довела до заустављања процеса европских интеграција.

Онакав, какав је замишљен, евро је у тренутку свог лансирања био непотпуна монета. Мастрихтски уговор успоставио је монетарну унију без политичке уније – једну централну банку, али не и централну благајну. Када се радило о државним дуговањима, чланови еврозоне били су самостални.

Ова чињеница била је замагљена, све док недавно Европска Централна Банка (ЕЦБ) није постала вољна да преко свог шалтера за попусте под истим условима прихвата државна дуговања свих чланова еврозоне. Резултат тога био је да су сви они могли да позајмљују под истим каматним стопама као и Немачка. Банке су биле задовољне тиме да зараде неки цент више на – како се мислило – нерискантним вредностима, па су тако натовариле своје балансе обвезницама државних дугова слабијих земаља.

Први знак недаћа дошао је после колапса Леман Брадерса (Lehman Brothers) у септембру 2008 г, када су министри финансија ЕУ тог октобра у Паризу, на хитном састанку, одлучили да пруже практичну гаранцију да се више неће дозволити да пропадне још нека финансијска установа од системске важности. Међутим, немачки канцелар Ангела Меркел се супротставила заједничкој гаранцији која би важнила за целу ЕУ; свака држава је требало да поведе рачуна о својим сопственим банкама.

У почетку, финансијска тржишта су била под тако дубоким утиском те гаранције, да скоро да нису ни приметила разлику. Капитал је бежао из земаља које нису биле у ситуацији да понуде сличне гаранције, али су разлике у интересним стопама унутар еврозоне остале минималне. То је било у периоду када су државе у источној Европи – а нарочито Мађарска и балтичке земље, упале у невоље и морале да буду спасаване.

Финансијска тржишта су тек ове године почела да упадају у бригу о акумулацији државних дуговања, и тек тада су разлике у каматним стопама тих дугова почеле да расту. Грчка је постала центар пажње када је њена нова влада објавила да су њени претходници лагали о висини буџетског дефицита у 2009. години.

Услед тога што су чланови еврозоне имали радикално различита гледишта, власти ЕУ су споро реаговале. Француска и остале земље су биле вољне да укажу солидарност, али Немачка – која је била двапут трауматизирана експлозијом цена у 20. веку, била је алергична на било какво повећавање инфлационих притисака (и заиста – онда када је Немачка пристала да прихвати евро, она је инсистирала на јаким механизмима осигуравања како би се одржала вредност те нове монете, а њен Уставни суд потврдио је забрану, за спасавање несолвентних држава, садржану у Мастрихтском уговору.)

Осим тога, и немачки политичари су оклевали услед предстојећих општих избора у септембру 2009 г. Грчка криза се загнојила, па раширила и на друге земље са дефицитом. Када су европски вођи најзад делали, морали су да пруже далеко већи обим пакета за спасавање него што би то требало да су делали раније. Осим тога, како би улиле поверење финансијским тржиштима, власти су осећале да морају да оформе Европски фонд стабилизације од 750 милијарди евра – 500 милијарди евра од чланова еврозоне и 250 милијарди евра од Међународног монетарног фонда (ММФ).

Али, то није повратило поуздање финансијских тржишта, јер Немачка је диктирала услове за спасавање и учинила их је доста болним. Осим тога, инвеститори су исправно увидели да ће смањивање дефицита у времену високе незапослености још само повећати незапосленост, што ће још више отежати фискалну консолидацију. Чак и ако би се могли испунити буџетски циљеви, тешко је увидети како би те земље поново могле задобити конкурентност и оживети раст. У одсуству валутних депресијација, тај процес подешавања ће само снизити зараде и цене, што ће повећати могућност дефлације.

Немачка мора да размисли о незамисливом

Пише: Џорџ Сорос
субота, 26 јун 2010 09:42

Политика која се сада намеће еврозони у директној је контрадикцији лекција научених из Велике депресије 1930-тих, и са собом носи ризик гурања Европе у период дуготрајне стагнације – или у нешто још горе. То би, са своје стране, изазвало незадовољство и социјални немир. У најцрњем сценарију, ЕУ би била паралисана или разорена порастом ксенофобног и националистичког екстремизма.

Ако би се то догодило, Немачка би сносила највећи терет одговорности. Не може се Немачка окривљавати због тога што жели јаку монету и уравнотежени буџет – али као најјача земља и земља са највећом кредитном валидношћу, она и несвесно намеће своју дефлаторну политику остатку еврозоне. Није вероватно да немачка јавност може да схвати штету коју таква немачка политика причињава остатку Европе – јер, с обзиром на начин како евро функционише, дефлација ће послужити да учини Немачку конкурентнијом на светским тржиштима, а истовремено ће гурати слабије земље [еврозоне] дубље у депресију и повећавати терет њихових дуговања.

Немци треба да узму у обзир следећу експерименталну замисао – Повлачење из евра. Обновљена дојмарка би скочила, евро би нагло пао. Остатак Европе би постао конкурентан и могао би да на свој начин израсте из сопствених тешкоћа, али Немачка би искусила како је болно имати прецењену монету. Трговински биланс би јој постао негативан и дошло би до велике незапослености. Банке би трпеле тешке губитке у мењачким пословима и захтевале велике ињекције из јавних фондова. Али, влада би сматрала да је политички прихватљивије спасавати сопствене, немачке банк, него Грчку или Шпанију. А дошло би и до других компензација – немачки пензионери би могли да се повуку у Шпанију и да живе као краљеви, помажући тако и опорављање шпанског тржишта некретнина.

Наравно, све ово је чисто хипотетичко, јер када би Немачка изашла из евра, политичке консеквенце би биле незамисливе. Али, овај мисаони експеримент може бити користан да би се спречило да се оно незамисливо заиста и оствари.

(Аутор је председник Менаџмента Сорос Фонда (*SorosFundManagement*))

Прево: Василије Клефтакис